

Филозофском факултету у Београду
Наставно-научном већу

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Докторандкиња: **Татјана Тубић Вујић**

Тема: *Авероесово схватање улоге филозофије и филозофа у држави*

Одлуком Наставно–научног већа Филозофског факултета у Београду изабрани смо за чланове комисије за анализу и оцену докторске дисертације *Авероесово схватање улоге филозофије и филозофа у држави* докторандкиње Татјане Тубић Вујић. На основу увида у достављени рад, Наставно–научном већу Филозофског факултета поднесимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Подаци о кандидату и дисертацији

Докторандкиња Татјана Тубић Вујић рођена је 1959. године у Београду. Завршила је прву београдску гимназију, а потом 1982. године дипломирала на Одељењу за филозофију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Докторске студије на Одељењу за филозофију Филозофског факултета у Београду уписала је 2011. године. Одлично влада енглеским и грчким језиком, док се добро служи француским и италијанским. Поседује и елементарна знања арапског језика.

За дневни лист Политика ради као новинар од 1985. године, најпре као извештач из Атине (1985-1986), а потом као извештач из подсахарске Африке (2002-2012).

Татјана Тубић Вујић учествовала је и у низу међународних форума, као што су: Светски економски форум о Блиском истоку и Северној Африци 2010. године (Маракеш, Мароко), УН алијанса цивилизација 2011. године (Доха, Катар). Кран Монтана Форум о Африци 2017. године (Дахла, Мароко), Delphi economic forum 2018.

године. Тубић Вујић је Fellow Британског краљевског географског друштва. На годишњој конференцији овог друштва одржала је 2019. године, на Imperial College у Лондону, предавање под насловом „Societal challenges in the latest hunt for oil 'elephants' in Africa and a possible new approach of oil majors“.

У више наврата гостовала је као предавач на Факултету политичких наука у Београду, на мастер програму Студије мира. Предавања су се тичала тема као што су питање узрока конфликта у Африци, питања тзв. „балканизације“ у Африци, питања „Арапског пролећа“, места Африке у даншњем свету, проблема везаних за светску трговину нафтом и сл.

Поред неколико хиљада текстова објављених током свог рада у листу Политика, Татјана Тубић Вујић објавила је и следеће радове: Радмила Накарада, Татјана Тубић Вујић, „Сарадња цивилизација - искуства из прошлости, препреке у садашњости“ (уводно излагање) у: Љубиша Митровић, Данијела Гавриловић, Мирјана Крстовић (приредили), *Традиција, модернизација, идентитети*, Међународна конференција, Ниш, Издавачки центар Филозофског факултета, Универзитет у Нишу, 2013, стр.25-38, а за објављивање у последњем броју за ову (2021) годину у часопису *Међународна политика* прихваћен јој је рад под насловом „ОПЕК у посткорона геополитичком сценарију“.

Предмет истраживања

Татјана Тубић Вујић у раду настоји да нам расветли одговоре које је на питање политичке организације и власти покушао да понуди велики арапски мислилац Авероес (1126-1198). Прецизније речено, она то питање разматра имајући у виду неколико чињеница, као што су: Авероесово религијско и филозофско образовање (познавање античке филозофије, као и исламске мисаоне традиције), познавање исламске правне науке и традиције, његов дугогодишњи рад у државној служби у улози кадије, успон утицаја који су тада на организацију државе имали конзервативни исламски теолози. Ауторка настоји и да нам осветли исламски мисаони корпус који претходи Авероесу, као и судбину његовог гледања на политику и државу у каснијој исламској традицији.

Циљ истраживања

Основни циљ који Тубић Вујић у овом истраживању поставља јесте да покаже како велики мислилац, попут Авероеса, може критички приступити разматрању политичког поретка, без обзира на то што је дуго година био на једном од најзначајнијих положаја у том поретку. Циљ је такође да се покаже да то не може да се постигне без озбиљног филозофског образовања, као и да нема те аргументације, ма колико она била уверљива, која може преобратити оне које имају моћ да одустану од својих интереса.

Основне хипотезе

Основна хипотеза коју кандидаткиња Тубић Вујић настоји да поткрепи јесте да Авероес у свом целокупном раду, а нарочито у разматрањима која се тичу улоге филозофа и филозофије у држави, настоји да помири филозофску аргументацију и исламско теолошко учење. Тубић Вујић такође покушава да одбрани тезу да Авероес нема значајне следбенике у каснијим временима због тога што су његова гледишта у тадашњем контексту изгледала као нешто радикално, као нешто што није у складу са правоверним исламом. Једна од хипотеза којој кандидаткиња у свом раду приклања јесте та да Авероес свој коментар Платонове *Државе* обилато користи за то да би критиковао тадашњи исламски поредак на Иберијском полуострву.

Метод истраживања

Докторандкиња Татјана Тубић Вујић користила се експлоративним методом када је реч о издвајању значајних изворних текстова као и интерпретативне литературе која би могла што боље осветлити постављену тему рада. Кандидаткиња се служила и компаративно-историјском методологијом како би указала на историјски значај Авероесових, као и учења која му у античкој грчкој и исламској традицији претходе. Додајмо на крају да је кандидаткиња, поред коришћења појединим елементима експланаторне методологије, онда кад настоји да расветли начин на који су на његова гледишта утицали антички грчки филозофи и исламски мислиоци, као и могуће мотиве који су стајали у основу неких од његових ставова, прибегавала на неким местима појмовној анализи и евалуацији аргумената.

Приказ садржаја дисертације по поглављима

Излагање истраживања састоји се од уводног дела, пет основних поглавља, закључка и литературе. Основна поглавља су разложена на већи број мањих целина, што цело излагање чине врло прегледним. Уводно излагање бави се предметом и методом истраживања, затим кратким представљањем Авероесовог живота и дела, као и историјским и политички приликама у Андалузији његовог времена.

Прво поглавље носи наслов „Ко влада после Пророка?“. У њему се разматра и данас за многе у Исламу важно питање које се тиче легитимног наследника учења и дела пророка Мухамеда, које се тиче и наследника у функцији политичког челника исламске заједнице. Све то је прегледно приказано под насловима: „Политичка дилема иза смрти веровесника“, „Медина пред политичким изазовом“, „Тражи се нови поредак“, „Сунитска теорија халифата“, „Средњовњковна арапско-исламска 'Огледала за владаре', „Ал-Газали и 'Савети краљевима““, као и поглавља која се тичу релевантних учења ал-Фарабија, Ибн Баџе и Ибн Туфаила.

Друго поглавље носи наслов „Авероес: qadī и faylasuf у поретку Алмохада“. У овом поглављу приказује се начин на који је Авероес дошао до свог филозофског и религијског образовања као и начин на који је доспео до високе функције кадије. Након тога кандидаткиња настоји да објасни начин на који је, након Авероесовог животног успона, дошло до његовог пада. Тај тематски склоп приказан је кроз следћа поглавља: „Први сусрет са династијом и Маракешу“, „'Мисија Аристотел' стартује из Севиље“, „Ходочашће у Тинмал, окрет *Махди-ју*“, „Авероесу ал-Газали постаје неизбежан“ и „Нови владар, нова правила и исламска инквизиција“.

Треће поглавље је насловљено са „Авероес у Платоновој *Држави* без главних јунака“. У овом делу рада се под поглављем „Превод, оригинал и белине“ излажу прилике, мотиви и начин на који је Авероес приступио коменарисању Платонове *Државе*. Кандидаткиња Татјана Тубић Вујић обавештава нас о судбини овог рукописа, односно начину на који је он доспео до нас. А основу увида у тај коментар, уверава нас кандидаткиња, тешко је отети се утиску да га Авероес користи за разматрање тадашњег поретка у исламској Андалузији. Даља тематизације његовог коментара *Државе* одвија се под следећим тематским целинама: „Авероес пред Платоном и Аристотелом у две диоптрије“, „Идеална држава и корумпирани краљеви“, „*Polemos vs jihad*“, „Краљ филозоф није ратоборан“ и „Суверен, храброст и логички двобој“.

Четврто поглавље гласи „Тимократија и тиранија: Дамаск и Кордоба“. У подпоглављу под насловом „Жене 'као биљке' и тимократа без музике“ Тубић Вујић посебно истиче Авересове за то време смела запажања о проблему равноправности полова. Нарочиту пажњу посвећује и разлици између Платоновог и Авересовог схватања тимократије. Даље разматрање изложено је у поглављима која носе следеће наслове: „Аверес и 'al jazzera““, „Al Andalus и поредак 'необузданих““ и „Филозофија на ломачи“.

Пето поглавље насловљено је са „Аверес *faylasuf* без следбеника у *Dar al Islam*“. Питање касније судбине Авереса и његовог дела изложено је под следећим насловима: „Филозоф напушта дворски 'гето““, „Филозофи бирају религију“, Суђење у цамији, прогон међу Јевреје“ и „Прогон, рехабилитација и заборав“. Татјана Тубић Вујић на крају резимира цело излагање.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Кандидаткиња Татјана Тубић Вујић је у свом раду успела да додатно расветли не само конкретно Авересово место у разматрању односа филозофа и филозофије према држави, него и да на његовом случају укаже на неке општије карактеристике тог односа. Рад такође показује да је кандидаткиња стекла значајну ерудицију која се тиче, не само Авересових гледишта, него и исламске традиције разматрања питања политичког поретка и места филозофије и теологије у тим разматрањима, Имајући у виду чињеницу да у Србији, као и у околним земљама, живи значајан број исламских верника, рад кандидаткиње Тубић Вујић може дати важан допринос упознавању научне и шире јавности наше земље са неких делова исламске мисаоне традиције.

Закључак

На основу увида у достављени текст под насловом *Авересово схватање улоге филозофије и филозофа у држави* докторандкиње Тазјане Тубић Вујић комисија закључује да он задовољава све формалне захтеве докторске дисертације. Уз то он задовољава и садржинске захтеве који се тичу обраде теме рада: постављања теме разматрања, јасноће хипотетичког оквира, методологије обраде теме, показане ерудиције о теми разматрања, релевантности литературе која је коришћена, као и одмерености у погледу закључака и оцена вредности Авересовог гледања на улогу филозофа и филозофије у држави. На основу свих карактеристика текста докторске дисертације Татјане Тубић Вујић можемо да закључимо да рад представља довољно

оригинално научно дело, па на основу тога предлажемо Наставно–научном већу Филозофског факултета у Београду да донесе одлуку којом се кандидату одобрава усмена одбрана дисертације.

Београд, 15. 11. 2021.

Комисија:

Ментор:

др Драго Ђурић, редовни професор

Чланови комисије:

др Машан Богдановски, ванредни професор

др Ђорђе Павићевић, редовни професор